

КЛЮЧОВ ВЪПРОС: Кога българите обичат Родината си повече – когато са далеч от нея или когато са в нея?

Док. 1. Българин спасява бъдещето на парните машини

Николай Тошкович е най-малкият от четиримата синове на известния български търговец Стефан Тошкович. Родът произхожда от Калофер. В началото на XIX век се премества в Одеса, където натрупва голямо състояние. Бащата е основател на Одеското българско настоятелство, спомоществовател е на книгите на Г. С. Раковски, подпомага български училища и черкви. Николай Тошкович е роден в Одеса, около 1830 г. Насочва се към техниката и постъпва в Петербургския технологичен институт. През 1855 г. Николай Тошкович заминава за Париж, където постъпва във фабриката на известния френски механик Кайл, която произвежда центрофуги за преработка на цвекло и парни локомотиви. Заедно с френския механик Франсоа Жерар на 4 март 1857 г. той се явява пред дружеството за поощряване на промишлеността с изобретение, свързано с усъвършенстването на буталата на парната машина. Двамата получават патент за срок от 15 години. Следващите 11 години Тошкович остава в Париж. Българинът защитава още един свой проект и отново получава патент. Изобретението е „Гребен винт с двойно действие“, описано подробно в изключителния труд „Практически записки по параходите“. Николай Тошкович прогължава дейността на баща си в Одеското българско настоятелство, на което е активен член. Лично помага на емигрантите.

Николай Тошкович – първият сънародник, получил два патента за свои изобретения. – Българе, 2008, № 5.

Док. 2. Бащата на компютъра

През 1889 г. от България в САЩ идва Иван Атанасов от с. Бояджик, Ямболско, който е на 13 години. С много труд и любознателност младият българин успява да завърши физика и да работи като електроинженер. Иван Атанасов сключва брак с Айва Лусина Парди, гимназиална учителка по математика. На 4 октомври 1903 г. се ражда едно от децата им – Джон-Винсент Атанасов, който в учението следва баща си и през 1925 г. завършва електроинженерство. През 1930 г. Джон Атанасов е вече доцент по математика и физика. През 1934 г. той започва да работи върху проблема за усъвършенстване на изчислителната техника и през 1937 г. открива принципа на електронната цифрова изчислителна машина, която изобретява през 1939–1940 г. заедно с Клифърд Бери. Американецът от български произход Джон Атанасов е откривателят на компютъра, баща на компютърната революция в човешката цивилизация.

Колев, Й. Българите извън България. С., 2005.

Задача 1:

- Проучете **Док. 1** и **Док. 2**. Проследете личните истории на Николай Тошкович и Джон Атанасов. Открийте общото и различното помежду им.
- Издирете снимки за двамата българи и съставете електронен фотоалбум за тях. Допълнете го с кратки биографични сведения.
- Допълнително проучете съдбата на изобретателя Асен Йорданов и подгответе презентация за него.

Док. 3. „Имах Всичко, но бях без корен“

За Ари Марониян Америка никога не е била голямата мечта. Тя отива там без никакво желание и за малко. Баща ѝ – магът Астор – повежда на гастрол своята трупа и тя като дисциплиниран неин член и послушна гъщеря няма как да не го последва. Тогава, през 1990 година, осемнайсетгодишното момиче още не знае, че всъщност ще се раздели с родината си за цели 20 години. Всъщност голямата политика най-много повлиява на това, което се случва с Ари. Държавата се обръща с главата наогул, а съдбите на хиляди променят посоката си. И докато магическата фамилия чака родината да се оправи, минават три години. Тогава Ари неочаквано среща Завен. И той като нея е арменец. Роден е в Ереван, но още докато е дете, родителите му се преселват в САЩ. Оженват се. Така Ари осъществява мечтата на хиляди българки. Тя вече може да живее в страната на неограничените възможности. Скоро става гражданка на САЩ, раждат се Мелитос и Андрия. Ари избира друга професионална реализация.

„В Америка ритъмът е нечовешки. Всичко се прави с цел пари и консумация. За мен това не е всичко. Не искам да бъда роб на желанията си. Изведнъж се почувствах самотна. Всичко, което имах в материален план, вече нищо не значеше. Изведнъж започнах да копнея за България. Намерих книжарница и започнах да търся наши книги и вестници. Четях всичко. Единственото, което ме интересуваше, бе България. Това повече не можеше да продължава. Дойде моментът да се върнем.“

Днес, близо две години по-късно, Ари нито за миг не съжалява за взетото решение.

Ари Марониян пред в. „Стандарт“, юли 2008 г.

Док. 4. Една известна българка

Българската следа в списъка със 100-те водещи умове на света, направен от американското списание Foreign Policy и британското Prospect, е Юлия Кръстева. Писателка, философ, семиотик, семантик и психоаналитик. Родена в Сливен през 1941 г., Юлия Кръстева е в листата на най-големите интелектуалци като представител на Франция. Живее в страната на Волтер повече от 40 години и мисли на френски, а не на български. Сред най-известните ѝ книги са романите „Чужденци на самите себе си“ (1988), „Самураите“ (1990), „Старецът и вълците“ (1991), както и изследванията „Черно слънце – депресия и меланхолия“, „Любовни истории“, „Езикът – този непознат“, „В началото бе любовта“, „Новите болести на духа“, трилогията „Женският гений“. През юли 2000 г. университетът в германския град Байройт я прави „доктор хонорис кауза“, две години по-късно със същото звание е удостоена и от Софийския университет. Проф. Кръстева е първата носителка на награда в памет на Лудвиг Холберг, норвежко-датски писател, за принос в граничните области между език, култура и литература. Доктор хонорис кауза е на Харвардския университет в САЩ.

„Мисля на френски. Знаем, че някои хора това ги смущава, защото смятат, че това е протест срещу българския ми произход. Но ако те живеят 40 години в чужбина, ще ме разберат“, обяснява без притеснение Кръстева.

Петте най-успели българи в света, в. „Монитор“, 29.12.2007 г.

Задача 2:

- Сравнете личните истории на Ари Марониян и Юлия Кръстева.
- Обобщете какви възможности предоставя пред тях емигрантският живот и как те ги оценяват.
- Потърсете обяснение на позицията на двете жени спрямо родината.
- Колективно съставете списък на българи, живели извън родината, чиито научни или художествени постижения са принос за световната наука и култура.

ОБОБЩАВАЩ ВЪПРОС: Колко години може да има човек?